صفحه‌آرا: مهرداد هاشمیان

جهانی‌شدن روستاها؛ دروازه‌ای برای ورود گردشگران

عبدالکریم حسین‌زاده، معاون رئیس‌جمهور در امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور: جهانی‌شدن یک روستا رویدادی کم‌نظیر است و حاصل اصالت فرهنگی، همت مردم و الگوهای زیست‌پایدار آنان است. این عنوان می‌تواند دروازه‌ای برای ورود گردشگران، تقویت اقتصاد محلی و معرفی فرهنگ ایرانی به جهان باشد.

احیای گردشگری روستایی با مدیریت محلی

مهران حسنی، عضو انجمن متخصصان گردشگری ایران: احیای گردشگری روستایی زمانی به موفقیت می‌رسد که مدیریت محلی، آموزش جوامع بومی و حفظ اصالت فرهنگی روستاها به‌صورت همزمان مورد توجه قرار گیرد. دهیاران و شوراهای اسلامی خط مقدم مدیریت توسعه در مناطق روستایی هستند.

یکی از عوامل موفقیت روستای سهیلی کاشت نهال حرا از سوی اهالی بود.

گردشگری

۳ روستای ایران جهانی شدند

سهیلی، کندلوس و شفیع‌آباد به‌عنوان روستاهای جهانی گردشگری در سال ۲۰۲۵ معرفی شدند

گزارش

گروه ایرانشهر | در سال‌های گذشته بنابر پژوهش‌های دانشگاه تهران، ۱۵۰روستای کشور برای قرار گرفتن در میان نامزدهای انتخاب روستاهای گردشگری جهان واجد شرایط معرفی شدند.

در ادامه طبق شاخص‌های تعریف‌شده، ۵۰ روستا و سپس ۲۴روستا برای معرفی در سال‌های ۲۰۲۵ تا ۲۰۲۷ انتخاب شدند. از میان این ۲۴روستا، امسال ایران ۸نامزد برای شرکت در رقابت جهانی روستاهای گردشگری داشت؛ سهیلی در استان هرمزگان، کندلوس در استان مازندران، پالنگان در استان کردستان، موئیل در استان اردبیل، حسنلو در استان آذربایجان غربی، شفیع آباد در استان کرمان، برغان در استان البرز و فهرج در استان یزد. در نهایت روز جمعه (۲۵مهر - ۱۷اکتبر) طی اجلاس پایانی سازمان جهانی گردشگری در شهر هویژو چین، ۳روستای سهیلی، کندلوس و شفیع آباد نام خود را به‌عنوان روستاهای جهانی گردشگری در فهرست سازمان جهانی گردشگری در سال ۲۰۲۵ثبت کردند.

شفیع آباد

قصه از قنات شروع شد

قصه روستای شفیع‌آباد با تلاش زنان جوانی آغاز شد که ابتدا خواستند دست‌دوخته‌های خود را بی‌واسطه به گردشگران قلعه روستای شفیع‌آباد و کویر شهداد عرضه کنند و درآمدی داشته باشند. آنها موفق هم شدند و به درآمد رسیدند با برندی به نام «گوجینو». فکر اینکه سودشان را صرف چه کنند، سرنوشت روستا را تغییر داد. اما بالاخره دیدند کویر است و بی‌آبی و چه بهتر که قنات خشک‌شده روستا را احیا کنند. سوزن زدند برای آب و دوختند برای آب تا آب جاری شد و روستا هم جان گرفت. این زنان که حالا به دختران آفتاب شهرت یافته‌اند، بیش از ۱۵۰نفر هستند و نقش مهمی در توسعه گردشگری و جذب سرمایه‌گذاران ایفا کرده‌اند. در گذشته مردسالاری در این روستا حاکم بود. زنان اما توانستند توانمندی خودشان را ثابت کنند. فعالیت زنان بدون مشارکت مردان امکان‌پذیر نبود و می‌توان گفت مشارکت همه اهالی نقش تعیین‌کننده‌ای در این مسیر داشت. حالا ۷ اقامتگاه بومگردی در شفیع‌آباد وجود دارد که مدیر هر ۷اقامتگاه زنان هستند. این یکی از نکاتی بود که روستای شفیع‌آباد را مشهور و در ارزیابی سازمان جهانی گردشگری شاخص کرد تا این روستای کویری به‌عنوان روستای جهانی گردشگری معرفی شود.

نجمه راز
دهیار روستای شفیع‌آباد کرمان:

به لطف مردم توانستیم به چنین موفقیتی دست پیدا کنیم. اگر اهالی روستا نبودند، اصلا شفیع‌آبادی وجود نداشت. روستا با این مردم است که شکل گرفته و حالا جزو بهترین روستاهای گردشگری انتخاب شده. به اعتقاد من، مردمی بودن روستا تأثیر بسیاری در این موفقیت داشته. البته وقتی درباره شفیع‌آباد صحبت می‌کنیم، نمی‌توانیم نقش زنان روستا را در این انتخاب نادیده بگیریم، زنانی که در کنار مردان روستا کار می‌کنند و با ایجاد گروه گوجینو به تولید و عرضه صنایع‌دستی مشغول هستند.

کندلوس

شانه به شانه تاریخ

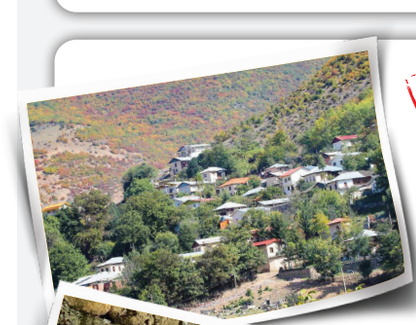

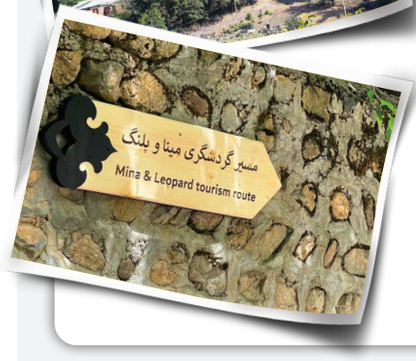

می‌گویند شانه به شانه تاریخ می‌زند، اما قصه از تاریخ شروع نشد. علی‌اصغر جهانگیری از اهالی روستا سال ۱۳۶۰ به کندلوس برمی‌گردد، یک قاطر کرایه می‌کند و ۲شبانه‌روز در مسیر می‌ماند؛ نه جاده‌ای بود و نه برقی. همین می‌شود یک نقطه عطف. با مشارکت اهالی جاده، برق و مدرسه به روستا می‌آید، گردشگران می‌آیند و زیبایی کندلوس را می‌بینند و شهرت آغاز می‌شود. این روستا علاوه بر داشته‌های تاریخی و طبیعی و نخستین موزه روستایی، افسانه ۴۰۰ ساله دوستی مینا و پلنگ هم نقش زیادی در جهانی‌شدن آن داشته است. مینا، دختر یتیم و تنهای روستا برای جمع‌آوری هیزم به جنگل می‌رود و برای دوری از ترس با صدای بلند آواز می‌خواند. آواز او توجه یک پلنگ را جلب می‌کند. دوستی جالبی بین دختر و پلنگ شکل می‌گیرد. روزی مینا به عروسی در یک دهکده دیگر دعوت می‌شود. پلنگ با بو کشیدن محل عروسی را پیدا می‌کند اما اهالی آن دهکده که از وجود پلنگ خبر نداشتند، به‌سوی او تیراندازی و زخمی‌اش می‌کنند. بعد از آن، در یک صبح بهاری برای همیشه مینا و پلنگ به دل جنگل می‌زنند و هیچ‌گاه به خانه باز نمی‌گردند. اهالی کندلوس که به این داستان باور عمیقی دارند، تا به امروز خانه مینا و پلنگ را حفظ کرده‌اند.

علی‌اصغر جهانگیری
مؤسس موزه مردم‌شناسی کندلوس:

امروز فکر می‌کنم تمام تلاش‌هایی که از دهه ۶۰ شمسی برای روستای کندلوس انجام دادم نتیجه داده. خودم متولد کندلوس هستم، ولی سال‌ها در غربت زندگی کردم و در دهه ۶۰، وقتی به این روستا برگشتم، اصلا وضعیت یک روستای گردشگری را نداشت. با مشارکت مردم توانستیم تغییرات گسترده‌ای در کندلوس بدهیم، به‌طوری‌که امروز کندلوس توانسته عنوان بهترین روستای گردشگری سازمان جهانی را به دست بیاورد. از این بابت بسیار خوشحالم و به اهالی روستا تبریک می‌گویم.

سهیلی

ستاره سهیل اینجا فرود آمد

می‌گویند سوم شهریور بود که ستاره سهیل از آسمان بر زمین فرود آمد و همانجا که ستاره نشست، محل سکونت و زندگی شکل گرفت؛ روستای سهیلی که حالا آوازه خود را با جنگل‌های حرا به گوش جهان رسانده است. قصه سهیلی علاوه بر این افسانه کهن با جنگل‌های حرا هم پیوند خورده است. مردم با کاشت نهال‌های جنگل حرا در خانه‌هایشان و حفاظت ۶ ماهه از آنها توانستند گردشگری را با حفاظت از محیط‌زیست تلفیق کنند و همین اتفاق نقطه عطف جهانی شدنشان شد. سال گذشته بود که رویداد «چی چکا حرا سهیلی» با هدف توانمندسازی و آموزش کودکان و نوجوانان بزرگ‌ترین جزیره ایرانی خلیج‌فارس از منابع طبیعی، گسترش کمربند سبز در جزیره قشم، جلوگیری از فرسایش سواحل، فراهم کردن زمینه تولید و تکثیر آبزیان و تولید علوفه دامی در روستای نمونه گردشگری سهیلی برگزار و طی این رویداد ۳۰۰ نهال جنگل‌های حرا در روستا کاشته شد. حالا روستای سهیلی که سال گذشته پربازدیدترین روستای کشور هم شد، با ۲۴۰۰ نفر جمعیت که اشتغال اغلب‌شان به صنعت توریسم مرتبط است به‌عنوان یکی از روستاهای جهانی گردشگری به انتخاب سازمان جهانی گردشگری شناخته شده است.

عبدالمجید صلغی
رئیس شورای روستای سهیلی:

با توجه به جاذبه‌های طبیعی و اقدامات لازمی که در سهیلی انجام شده مطمئن بودم سهیلی به‌عنوان یکی از برترین روستاهای گردشگری سازمان جهانی انتخاب می‌شود. اتحادی که بین مسئولان و مردم به وجود آمد وضعیت روستای سهیلی را نسبت به دیگر روستاها بهتر کرد و امروز می‌بینیم که توانست عنوان بهترین روستای گردشگری سازمان جهانی را به دست بیاورد. امسال نسبت به سال ۱۴۰۳، حدود ۴۵ درصد در زمینه گردشگری پیشرفت داشتیم و همه این عوامل سبب شد که به این موفقیت برسیم.

کوتاه‌تر از گزارش

محمود مولایی؛ روزنامه‌نگار

شاخص‌های انتخاب ۳روستای جهانی

پیش از این ۲روستای کندوان و اصفهک در فهرست بهترین دهکده‌های گردشگری جهان قرار گرفته بودند و این، نخستین‌باری است که براساس شاخص‌های جهانی گردشگری (UNWTO) ۳روستا از ایران در فهرست بهترین دهکده‌های گردشگری جهان ثبت می‌شوند.

به‌گفته مدیرکل توسعه گردشگری داخلی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی، ایران با ثبت ۵روستا در فهرست جهانی، می‌تواند به یکی از قطب‌های گردشگری روستایی در جهان تبدیل شود.

مصطفی فاطمی با بیان اینکه سازمان جهانی گردشگری طی ۵سال گذشته، این روند را برای معرفی بهترین دهکده‌های گردشگری آغاز کرده است، به همشهری می‌گوید: «رقابت در این عرصه بسیار دشوار و هر کشور مجاز است ۸روستا را به‌عنوان نامزد معرفی کند، اما فقط حدود ۶۰تا ۷۰روستا در هر سال انتخاب می‌شوند.»

منابع فرهنگی و طبیعی، ترویج و حفظ منابع فرهنگی، پایداری اقتصادی، پایداری اجتماعی، پایداری محیط‌زیست، پتانسیل و توسعه گردشگری و ادغام زنجیره ارزش، حاکمیت و اولویت‌بندی گردشگری، زیرساخت و ارتباطات و بهداشت، ایمنی و امنیت شاخص‌های مرتبط با توسعه پایدار است که در بررسی روستاها مورد توجه قرار می‌گیرد.

بهره‌مندی واقعی مردم از گردشگری

مدیرکل توسعه گردشگری داخلی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی با اشاره به این شاخص‌ها توسعه پایدار را منوط به هم‌افزایی اقتصاد، اجتماع، محیط‌زیست و حاکمیت محلی می‌داند و می‌گوید: «ترویج و حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی شاخص اولی است که در انتخاب روستاهای گردشگری مورد توجه قرار می‌گیرد و ذیل این شاخص، اقداماتی که برای معرفی و حفاظت از داشته‌های فرهنگی و طبیعی انجام شده ارزیابی می‌شود.» همچنین یکی از ارکان اصلی گردشگری پایدار، توانمندسازی اقتصادی جامعه میزبان و پایداری اقتصادی است که فاطمی آن را شاخص دوم می‌داند و توضیح می‌دهد: «در بسیاری از روستاها، توسعه کسب‌وکارهای خرد مانند فروش صنایع‌دستی، راه‌اندازی اقامتگاه‌های بومگردی و ارائه خدمات محلی، زمینه‌ساز افزایش درآمد خانوارها و کاهش مهاجرت شده است. میزان بهره‌مندی واقعی مردم از منافع گردشگری، شاخصی کلیدی در ارزیابی موفقیت این روند به شمار می‌رود.» در شاخص سوم یعنی پایداری اجتماعی، آنطور که این مسئول توضیح می‌دهد، نقش جامعه محلی در طراحی و اجرای برنامه‌های گردشگری اهمیت زیادی دارد. فاطمی می‌گوید: «حضور فعال زنان در تولیدات فرهنگی، صنایع‌دستی و مدیریت مراکز گردشگری به‌ویژه در قالب فعالیت‌های جمعی و تعاونی‌ها، نشان‌دهنده ظرفیت بالای اجتماعی در بسیاری از روستاهاست. این مشارکت نه‌تنها به تقویت هویت محلی کمک می‌کند، بلکه اعتماد عمومی را نیز افزایش می‌دهد.»

توجه به محیط‌زیست در برنامه‌ریزی گردشگری

شاخص چهارم یا پایداری محیطی آنطور که مدیرکل توسعه گردشگری داخلی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی توضیح می‌دهد، شامل توجه به محیط‌زیست در برنامه‌ریزی گردشگری روستایی است؛ «مدیریت اصولی پسماند، کاهش مصرف پلاستیک، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و آموزش به گردشگران در زمینه رفتارهای مسئولانه از اقدامات مؤثر در حفظ منابع طبیعی و چشم‌اندازهای بومی است.» او همچنین درباره توسعه زنجیره ارزش به‌عنوان شاخص پنجم می‌گوید: «وجود صنایع‌دستی، بازارچه‌های محلی، رستوران‌ها، اقامتگاه‌های سنتی و مراکز بومگردی، نشان‌دهنده شکل‌گیری زنجیره‌ای کامل از تولید تا مصرف در حوزه گردشگری است.» فاطمی درباره شاخص ششم و هفتم یعنی حاکمیت و اولویت‌بندی گردشگری هم توضیح می‌دهد: «نقش حکومت‌های محلی در سیاستگذاری، حمایت مالی، تسهیل مجوزها و نظارت بر فعالیت‌های گردشگری از عوامل تعیین‌کننده در موفقیت پروژه‌های روستایی است. اولویت‌بندی گردشگری نیز در برنامه‌های توسعه منطقه‌ای می‌تواند مسیر پایداری را هموارتر کند.» او درباره شاخص هشتم و نهم هم می‌گوید: «دسترسی به اینترنت، امکانات بهداشتی، امنیت عمومی و قابلیت ذخیره آنلاین خدمات از زیرساخت‌هایی هستند که در جذب گردشگران داخلی و خارجی نقش حیاتی دارند. همچنین در شاخص بهداشت و ایمنی، وجود مراکز درمانی، ایمنی مسیرهای گردشگری و آموزش‌های لازم برای مواجهه با شرایط اضطراری، از الزام‌های اساسی در طراحی گردشگری پایدار است.»

گپ

زهرا رفیعی؛ روزنامه‌نگار

ثبت جهانی پایان راه نیست؛ آغاز مسئولیت است

ثبت جهانی ۳روستای ایران به‌عنوان بهترین روستاهای گردشگری جهان در فهرست سازمان جهانی گردشگری اتفاق خوبی است، اما ۵سال دیگر می‌توان به این روستاها نگاه کرد و دید ثبت جهانی منجر به توسعه پایدار گردشگری در آنها شده است؟ برای نگهداری این روستاها در فهرست جهانی چه کارهایی باید انجام داد؟

رئیس انجمن راهنمایان گردشگری، ثبت جهانی ۳روستا را «موفقیتی چشمگیر» می‌داند و به همشهری می‌گوید: ثبت جهانی نشان‌دهنده آمادگی و درک درست شاخص‌های جهانی و انطباق ظرفیت‌های روستاها با معیارهای سازمان جهانی گردشگری است. هدف سازمان جهانی گردشگری از این طرح معرفی روستاهایی است که ظرفیت پذیرش گردشگر دارند، ولی کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند.

یکی از اهداف پنهان این طرح که به آن توجه نمی‌شود، کاهش روند مهاجرت بی‌رویه از روستا به شهر است؛ روندی که در دهه‌های گذشته موجب سالخوردگی جمعیت روستاها شده و هنوز هم ادامه دارد. ثبت جهانی جریان گردشگری(داخلی و خارجی) را به روستاها زیاد می‌کند و با ایجاد کسب و کارهای نو در این حوزه منجر به ماندن نسل جوان در روستا می‌شود.

گاهی تصور می‌شود ثبت جهانی پایان یک مسیر است، درحالی‌که به اعتقاد محسن حاجی‌سعید، این موفقیت درحوزه گردشگری آغاز یک داستان تازه است. او می‌گوید: از این نقطه باید پروژه‌های آموزش جامعه محلی و ایجاد زیرساخت‌ها آغاز شود. برداشت برخی مسئولان از مفهوم زیرساخت هنوز در حد آب، برق، گاز و جاده است، درحالی‌که باید استانداردهای جدیدی برای روستاهای برگزیده تعریف شود. برای مثال، باید مسیرهای پیاده‌روی در دل روستا طراحی شود تا گردشگر حداقل ۲ساعت سرگرم باشد. یعنی وقتی گردشگر را به روستا دعوت می‌کنیم، باید بتوانیم ۲ساعت او را در فضای روستا مشغول نگه داریم یا اگر اقامت می‌کند، جاذبه‌هایی وجود داشته باشد که ۲شب آنجا بماند. ولی متأسفانه چنین مواردی هنوز در اولویت فکری مسئولان قرار ندارد.

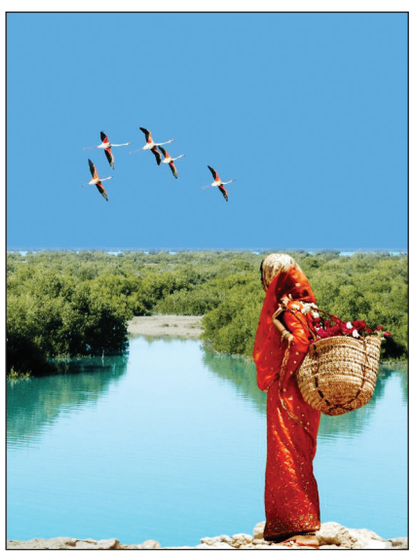

رئیس انجمن راهنمایان گردشگری پیشنهاد می‌دهد که با کمک بخشداری‌ها یا حداقل اداره میراث فرهنگی استان کارگروهی تشکیل شود تا چند اولویت اصلی برای گردشگرپذیر شدن و پایداری در روستا مشخص و اجرا و گزارش آن به وزارتخانه ارائه شود.

او ادامه می‌دهد: بعد از ثبت، آن تعداد از مردم روستا که دانش گردشگری ندارند، تصور می‌کنند یک یا چند ماه بعد گردشگران زیادی به سمت روستایشان سرازیر می‌شوند، اما وقتی این اتفاق نمی‌افتد، دلسرد می‌شوند. در چنین شرایطی اگر گردشگر بیاید و امکانات کافی نبیند، بازخورد منفی‌ای در شبکه‌های اجتماعی منتشر می‌کند و روستا امتیاز پایینی می‌گیرد. بازسازی تصویر ذهنی از آن روستا ممکن است ۵سال طول بکشد.

می‌توان با توجه به ظرفیت‌های فرهنگی، محصولات محلی یا موسیقی بومی، رویدادها و جشنواره‌های کوچکی را طراحی کرد تا به مرور تبدیل به اتفاقات جذابی برای جذب گردشگر شوند. محسن حاجی‌سعید، رئیس انجمن راهنمایان گردشگری درباره ثبت جهانی می‌گوید: این اقدامات می‌تواند به پایداری گردشگری در روستاها کمک کند و در عین حال زنگ خطری هم هست، چون اگر به آنها توجه نشود، پیامدهای منفی‌ای خواهد داشت. اگر جامعه محلی آموزش نبیند، ممکن است در برخورد با گردشگران رفتار نامناسبی نشان دهد. بنابراین باید بلافاصله آموزش را آغاز کرد و به مردم توضیح داد هدف از ثبت جهانی چیست و آنها چگونه می‌توانند در آن نقش داشته باشند.

این آموزش‌ها باید از نحوه قیمت‌گذاری محصولات تا جلوگیری از سوءاستفاده‌های دیگر باشد. هرچند یونسکو و نهادهای مشابه پلتفرم رسمی (TripAdvisor یا Google Maps) برای دریافت نظر مردم ندارند، اما بازخوردهای منفی در فضاهای عمومی می‌تواند در آینده این روستاها اثرگذار باشد. باید سازوکارهای درونی برای اصلاح پس از ثبت وجود داشته باشد. اگر نقصی در این روستاها وجود دارد، باید از داخل کشور هشدار داده شود تا فرصت اصلاح فراهم شود، نه اینکه منتظر ارزیابان خارجی باشیم. او تأکید می‌کند: گاهی شنیده می‌شود که برخی می‌پرسند این ثبت‌ها چه فایده‌ای دارد. چنین تحلیلی سطحی است، چون شما یک روستا را وارد فهرستی کرده‌اید که عنوان برترین روستاهای گردشگری جهان را دارد. مشکل از جایی آغاز می‌شود که ما ثبت را پایان مسیر می‌دانیم، درحالی‌که ثبت جهانی تازه شروع کار است.